

ลำดับที่ ๖

วิธีตรวจ ภพ ๓ โลกัณฑ์ นิพพาน

ภพ ๓

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ เป็นรูปสมบัติ ว่างของธรรมนั้นประกอบเป็นรูปสมบัติ ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็นภพ ๓ (คือศูนย์กลางภพ) เป็นกลืน เดินสมบัติในกลืน (กายธรรมเป็นผู้เดินสมบัติ) ตรวจดูในภพ ๓ นี้ ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างใน ดูความเป็นอยู่ให้ชัดแจ้งตลอด ที่เรียกว่าภพ ๓ นั้น คือ อสุรกาย เปรต ลัตว์เดียรัจฉาน นรก ๘ ขุม ต่อมาก็มีมนุษย์ ๑ สวรรค์ ๖ ชั้น รูปพรหม ๑๖ ชั้น อรูปพรหม ๔ ชั้น ทั้งหมดนี้รวมเรียกว่าภพ ๓

โลกัณฑ์

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นโลกัณฑ์เป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นรูปสมบัติ ที่ตั้งของธรรมที่ทำให้เป็น

โลกันต์เป็นกลืน กายธรรมเข้าเดินสมบัติในกลืน ตรวจดูโลกันต์ให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างใน โลกันต์นี้เป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากจากภพ ๓ คือต่ำลงไปจากอเวสินรขุมที่ ๔ นั้นออกไปจนนอกภพข้างล่างไกลหาประมาณมิได้ มีอายตนะหนึ่งอยู่ที่นั่นเรียกว่า โลกันต์

นิพพาน

ประกอบดวงธรรมที่ทำให้เป็นนิพพานเป็นรูปสมบัติ เหตุว่างของธรรมเป็นอรุสสมบัติ ที่ตั้งของธรรมเป็นกลืน กายธรรมเข้าเดินสมบัติในกลืน ตรวจดูนิพพานให้เห็นตลอดทั้งข้างนอกข้างในให้หมดสงสัย

นิพพานนี้เป็นอายตนะหนึ่ง คือสูงกว่าภพ ๓ ขึ้นไปจากเนวสัญญานาสัญญายตนะ ออกไปนอกภพไกลจนหาประมาณมิได้ ที่นั่นเรียกว่า อายตนะนิพพาน